

Юридичні науки

УДК 341.215.2

Кононюк Яна Валеріївна

студентка

Київського університету права НАН України

Кононюк Яна Валериевна

студентка

Киевского университета права НАН Украины

Kononiuk Yana

Student of the

Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
СИСТЕМИ ПРИТУЛКУ**

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ
СИСТЕМЫ УБЕЖИЩА**

**NORMATIVE LEGAL REGULATION OF THE EUROPEAN SYSTEM
OF APPLICATION**

***Анотація.** В даній статті здійснена характеристика виникнення сучасної Європейської системи притулку. Проаналізовано історичні етапи виникнення та розвитку правового інституту надання міжнародного притулку, який став фундаментом для сучасної європейської системи притулку.*

***Ключові слова:** притулок, Європейський Союз, історія, ООН.*

***Аннотация.** В данной статье осуществлена характеристика возникновения современной Европейской системы убежища. Проанализировано исторические этапы возникновения и развития правового института предоставления международного убежища,*

который стал фундаментом для современной европейской системы убежища.

Ключевые слова: *убежище, Европейский Союз, история, ООН.*

Summary. *The article gives a description of the emergence of a modern European asylum system. Analyzed the historical stages of the emergence and development of a legal institution for the granting of international asylum, which became the foundation for the formation of a modern European asylum system.*

Key words: *refuge, European Union, history, United Nations.*

Постановка наукової проблеми та її значення: Європейська система притулку станом на сьогодні є глобальною регіональною системою надання допомоги особам, які в силу тих чи інших факторів (військово-політичних, соціально-економічних чи культурних) опинились в ситуації, коли країна проживання не здатна забезпечити їй належні гарантії захисту життя та здоров'я. Європейську систему притулку розуміють перш за все в інституційному аспекті – тобто як сукупність спеціально створених публічних органів, уповноважених на виконання функцій у контексті сприяння реалізації особи права на надання притулку та у функціональному розумінні – як сукупність процедурних стадій, проходження яких є необхідною умовою отримання притулку. Тим не менш, слід підкреслити існування ще одного аспекту, в якому слід розуміти поняття Європейської системи притулку – як нормативно-правової бази її функціонування. Саме цей аспект розуміння є найважливішим, оскільки без належної та систематизованої нормативної основи функціонування будь-якої системи не видається можливим. Саме це і зумовлює актуальність обраної тематики дослідження.

Мета статті: проаналізувати систему міжнародних нормативно-правових актів, що лягли в основу створення та подальшого функціонування Європейської системи притулку.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Дану проблематику в своїх працях досліджували такі вчені, як В. А. Астапенко, Д.І. Тураєва І. Авдєєва та А.І. Дмитрієва, Н.Ю. Гончарова, С.В. Крижанівський, О.М. Котляр. Також у своїх наукових дослідженнях це питання висвітлювали й іноземні вчені, зокрема С. Пірс, Е.Коллет, Е. Гілдт, С. Кофрейд, М. Дучш.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Підвалини створення сучасної системи нормативно-правового регулювання Європейської системи притулку були закладені ще всередині ХХ століттям. Безпосередньою причиною цього кроку була, перш за все, реальна необхідність наднаціонального регулювання питання надання притулку у такому співтоваристві держав, як Європейський Союз [2, с. 113].

Також до цього спонукала висока мобільність осіб на даній території унаслідок розпаду СРСР та конфліктів на Балканах. До того ж, варто відмітити в даному контексті нездатність країн врегульовано вирішити між собою питання надання чи відмови у наданні притулку могло породити проблему так званого «вторинного пошуку притулку» особами в інших країнах [2, с. 115].

Таким чином, ще 10 грудня 1948 року Генеральною Асамблеєю ООН було затверджено Загальну декларацію прав людини, в якій знайшло закріплення положення про те, що кожна людина має право шукати притулку від переслідувань в інших країнах і користуватися цим притулком. Це право не може бути використане в разі переслідування, яке в дійсності ґрунтується на вчиненні неполітичного злочину, або діяння, що суперечить цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй зневажання і нехтування правами людини призвели до варварських актів, які обурюють

совість людства». Таким чином, у статті 14 цього нормативно-правового акту було на міжнародному рівні офіційно закріплено право особи на отримання міжнародного притулку [1, с. 311].

Наступним важливим етапом розвитку міжнародного притулку стало прийняття 28 липня 1951 року в Женеві на конференції ООН Конвенції про статус біженців, що набула чинності 22 квітня 1954 року [5; 6]. Даний нормативно-правовий акт закріпив на офіційному міжнародному рівні поняття «біженець», встановив загальні вимоги, які мають дотримуватись при наданні цього статусу, закріпив заборону дискримінації осіб, яким надано притулок; було здійснено практичне зрівняння їх статусу та статусу іноземців. Конвенція допускає видворення біженців в інтересах державної безпеки, але в той же час унеможлиблює їх подальше повернення до держави походження, якщо на її території дані особи побоюються переслідування. 31 січня 1967 року Конвенція була доповнена прийнятим у Нью-Йорку Протоколом. Протокол зобов'язав держави-учасниці співпрацювати з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців [6].

У другій половині ХХ століття кількість біженців знову почала зростати; при цьому перед європейськими країнами постала проблема того, що біженці подавали численну кількість прохань про отримання притулку до одних держав (зазвичай, більш розвинених або територіально ближчих), у той час, як до інших – значно менше, що створювало значне навантаження та диспропорцію. Це свідчило про необхідність подальшого ефективного нормативно-правового регулювання системи надання притулку в межах Європи [1, с. 317].

Перша суттєва спроба нормативного регулювання надання притулку держав-членів ЄС мала місце у 1999 році. Члени ЄС почали працювати над створенням Європейської системи притулку (англ. абревіатура – CEAS), з метою створення гармонізованого підходу ЄС до шукачів притулку та

біженців. Метою створення Європейської системи притулку було забезпечення того, щоб процедури надання притулку були якомога більш справедливими, послідовними та ефективними на всій території ЄС, а також того, щоб шукачі притулку отримували користувались рівними правами та не зазнавали дискримінації залежно від країни, в якій вони подають заяву про надання притулку. Дана система повинна ґрунтуватись на «повному та всеосяжному» застосуванні Конвенції 1951 року про статус біженців та Протоколу 1967 року [1, с. 320].

Надалі, у ході формування нормативної бази регулювання Європейської системи притулку, у 1999 році було прийнято Амстердамський договір, який вперше відніс питання надання притулку та імміграції загалом до наднаціональної компетенції ЄС. Амстердамський договір не лише надав правову основу для створення Європейської системи притулку, а й окреслив подальші межі та правові орієнтири для трансформації. Однак, з об'єктивної точки зору даний договір не можна було вважати достатнім, оскільки у ньому проголошувались лише загальні конструкції та поняття, однак відсутніми були конкретні механізми функціонування Європейської системи притулку та цілі її існування [3, с. 54].

Дані положення частково знайшли своє місце у Висновках Ради Європи у Тампере у 1999 році, де було уперше вжито словосполучення «спільна Європейська система притулку».

Висновок. Отже, Європейську систему притулку слід розглядати не тільки у інституційному та функціональному аспектах, тобто як сукупність публічних органів, що уповноважені реалізовувати функції держави з питань надання притулку. Європейська система притулку – це, перш за все, нормативно-правовий базис, за існування якого уможлиблюється належне та злагоджене функціонування інституційних та функціональних аспектів. Станом на сьогодні такий базис утворюють як загальні міжнародні

нормативні акти, такі, як Європейська конвенція з прав людини, Європейська конвенція про статус біженців та Протокол до неї, так і спеціальні акти – Директиви Європейського союзу, які регулюють основоположні моменти Європейської системи притулку. Також важливим інструментом правового регулювання в даному питанні визнають практику Європейського суду з прав людини, який забезпечує правильне застосування раніше задекларованих норм відповідно до конкретних суспільно-політичних обставин та принципів міжнародного права.

Література

1. Peers, S., Guild, E., Acosta, D., Groenendijk, K., and Moreno Lax, V., EU Immigration and Asylum Law (Text and Commentary): Second Revised Edition. Vol. 2: EU Immigration Law, 2nd edn., Brill, 2012.
2. Чехович С.Б. Елементарний курс міграційного права України : конспект лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С.Б. Чехович. – К.: МАУП, 2004. – С. 213.
3. Чернявський А.Л. Інститут права притулку в сучасному міжнародному праві / А.Л. Чернявський // Альманах міжнародного права. – № 5. – С. 52-58.
4. Зінченко Н.Н. Право убежища как международно-правовой институт [Електронний ресурс] / Н.Н. Зинченко – Режим доступу: <http://www.justicemaker.ru/view-article.php-id=11&art=2578>
5. States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties1951-convention-its-1967-protocol.html>
6. Конвенція про статус біженців від 28.07.1951 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_011